

# ENTREVISTA AMB



Emili Ribes Iñesta diu que se sent identificat amb la tolerància i la tranquil·litat de la gent del tròpic; quan parla dels catalans i dels europeus, en general, diu que són gent excessivament rígida i preocupada... però els mexicans que el coneixen diuen que sovint els retreu la seva "deixadesa", tot posant en relleu que va néixer a Catalunya. Els seus pares varen marxar a Mèxic l'any 47, quan ell tenia tres anys. La seva formació en psicologia fou eclèctica, però es convertí en un dels impulsors de l'anàlisi experimental del comportament des de la facultat de psicologia de Jalapa on, per primera vegada a Mèxic, s'establí una *maestría* en modificació de conducta.

L'anàlisi experimental del comportament i la seva part aplicada —modificació de conducta— constitueix un sector de la psicologia experimental sorgit, bàsicament, pel treball de B. F. Skinner. Emili Ribes ha publicat un gran nombre d'articles dins aquesta perspectiva, així com dos llibres, *Técnicas de Modificación de Conducta. Su aplicación al retardo en el desarrollo* i, juntament amb A. Bandura, *M. de C. Análisis de la agresión y la delincuencia* (ambdós publicats per Editorial Trillas).

Professor de la Universitat Nacional Autònoma de Mèxic, UNAM, ha estat l'impulsor de la secció de psicologia de l'Escola Professional d'Iztacala, UNAM, que constitueix una excepció com a facultat de psicologia pel seu enfocament no eclèctic del currículum acadèmic i per l'orientació pragmàtica d'aquest currículum, pensat per afrontar la realitat social i cultural de la població suburbial mexicana. Una mostra del tarannà singular d'aquesta facultat és el llibre aparegut últimament, *Enseñanza, ejercicio e investigación de la psicología. Un modelo integral* (Trillas).

Actualment és coordinador d'investigació de tota l'Escola Professional d'Iztacala, la qual inclou, a més de psicologia, les especialitats de medicina, biologia, infermeria i odontologia.

L'activitat professional d'Emili Ribes s'ha centrat, en els últims anys, en la revisió i la crítica dels supòsits i les generalitzacions de l'anàlisi experimental del comportament, amb una dedicació especial al tema del llenguatge. Segons diu ell mateix, la seva actitud comença en llegir Shoenfeld, el qual proposava una manera de classificar els programes de reforçament diferent de la de Skinner. Això no obstant, la influència fonamental del seu treball actual cal posar-la en Kantor. Aquest nonagenari és l'autor d'una obra original orientada a dotar la psicologia dels principis i els mètodes adequats per a ser realment una ciència com les altres, objectiu, aquest, dels primers conductistes, entre els quals es troba ell mateix. Amb l'orientació donada per Kantor, el professor Ribes ha elaborat un marc teòric incorporant-hi la informació donada per l'experimentació haguda, sobretot la sorgida de l'orientació skinneriana.

L'interès per les opinions d'Emili Ribes rau en la seva feina, perquè en un moment de molt "moviment" d'una tendència psicològica a una altra, se centra a fer una crítica de la filosofia de la ciència específica implicada en l'anàlisi experimental del comportament, les reduccions i les generalitzacions inadequades, etc. però ho fa sense sortir del marc conductista. Es a dir, pretén que la psicologia, objecte d'estudi i metodologia, continuï tenint l'actitud objectiva característica de la ciència natural, tot i reconèixer l'especificitat metodològica pròpia de cada ciència particular, i pretén evitar el simplisme de revitalitzar enfocaments pre-conductistes o, per dir-ho d'una altra manera, assaja de fer una revisió, des de dins, de l'anàlisi experimental del comportament.

# EMILI RIBES



(ciència): *—Quan comença la psicologia com a ciència?*

**E. Ribes:** —Per a parlar de psicologia has de parlar que existeix quelcom que és psicològic. El problema és definir la psicologia independentment de les disciplines que ja existeixen. Per un costat, si redueixes la psicologia al comportament de l'organisme, com a tal, la psicologia no té cap sentit, perquè seria biologia. En parlar de psicologia, per altre costat, en termes de condicions socials que determinen que la gent es comporti de certa manera i que reflecteixi les formes socials de coneixement, tampoc no té gaire sentit parlar de psicologia. I si parles de psicologia en el sentit tradicional, quan es diu que s'ocupa d'una entitat no material, espiritual, transcendent i que d'alguna manera està vinculada a alguna cosa que és substància de la qual tot deriva, que és l'"ésser", és un problema de la filosofia, especialment de la metafísica. Llavors, es pot parlar de psicologia quan surt un tipus que diu que la psicologia és diferent de la filosofia, la biologia i les ciències socials. Jo crec que això és l'aportació del conductisme: definir precisament allò que és la psicologia. En aquest sentit, si Watson no és l'únic que va parlar d'això, sí que és qui ho va fer de manera més popular i sistemàtica i com una empresa de grup i que, a més, va produir més impacte. Kantor és pràcticament contemporani de Watson, però va tenir menys transcendència, i en aquest sentit la definició d'una forma social de coneixement cal mesurar-la en funció de la transcendència que té; jo, per això, penso que d'alguna manera i amb totes les limitacions que comporta la seva visió, la psicologia comença amb Watson.

(ciència): *—I respecte a Wundt?*

**E. Ribes:** —Wundt era filòsof i ell mateix no creia que existís la psicologia com a ciència diferenciada de la filosofia.

(ciència): *—I quant a Sechenov?*

**E. Ribes:** —Bàsicament era un fisiòleg, i quan parlava de reflex, ho deia de qual-sevol cosa que estigués mediatitzada pel cervell. En aquest sentit, tota la conducta era reflex i per això podia dir que fins i tot la imaginació era un reflex, el llenguatge era un reflex, la memòria també i tot era un reflex, però la concepció era de tipus biològic, perquè considerava que no hi havia diferències, precisament. És el mateix problema de Watson, per combatre l'espiritualisme cau en un mecanicisme. Identifica la conducta no com interacció, sinó com una reacció unidireccional vers una cosa que és fora, i aleshores tot es torna molt mecànic.

(ciència): *—Podries fer una primera aproximació a l'objecte d'estudi de la psicologia?*

**E. Ribes:** —No som biòlegs ni sociòlegs. No ens interessa ni l'organisme ni el medi com a tal. Els sociòlegs estudien el canvi del medi per si mateix, la transformació de la societat històricament. Als biòlegs els interessa com canvia l'organisme i a nosaltres ens interessa com canvia la interacció entre l'organisme i el medi. Hem d'estar al mig. El que ens interessa és la interacció, la transició, i això és el més difícil de la psicologia, perquè és una ciència de procés. Si hi ha una ciència de procés és la psicologia: estructura i funció és el mateix en psicologia.

(ciència): *—Com veus l'evolució del conductisme a partir de la primera formulació de Watson i en concret la relació entre Kantor i Skinner?*

**E. Ribes:** —En el conductisme és molt evident la influència de la teoria de l'evolució. Jo no crec que hagués sortit el conductisme sense ella, ja que n'és una conseqüència directa i cronològica. Per una altra banda, el conductisme va tenir dos tipus d'influència: una que surt de tot el substracte materialista de l'empirisme anglès, provinent de Bacon i Locke, i l'altra de les modificacions d'aquest materialisme, on la forma de conèixer es-

devé més important que allò que coneixes, que és tot l'empirisme lògic que es deriva de Hume i que representa la vessant més idealista. I encara hi ha una forta influència del racionalisme que ve de Descartes, de la fisiologia, ja que no pròpiament de la psicologia, com és el paradigma del reflex i tota la concepció mecanicista.

Quan el conductisme sorgeix, als EUA hi havia una filosofia de base molt important: el pragmatisme, que d'alguna manera servia de context social de la psicologia. El pragmatisme incloïa tota una càrrega metafísica, ja que continuava amb l'esperit i no amb alguna cosa més vinculada directament a allò que podrien ser els altres motius de la ciència, però posaven molt d'èmfasi en les dades. La gran sistematització posterior del conductisme metodològic va ser deguda al positivisme lògic, del cercle de Viena, que proposava un llenguatge unificat de la ciència i la possibilitat d'estudiar la psicologia com una cosa no material amb un llenguatge que fes referència a coses materials. Per altra banda, sorgiren dues posicions; per un costat, la de Skinner, més interessat en els fets i que cercava a partir dels fets sistematitzar i crear els conceptes; en aquest cas es professaria un llenguatge de dades com una forma de refús de les teories figuratives de la realitat. I l'altre tipus d'orientació és la de Hull-Spence, els quals tractaren de barrejar les dues coses; per una banda donar èmfasi en els fets i per l'altra buscar un llenguatge que vinculés la psicologia amb les ciències ja establertes i tractar de buscar un desenvolupament més d'acord amb el que havia seguit l'evolució de la física i la química. Van prendre com a punt de referència el sistema newtonià de derivació deductiva, encara que la psicologia no tenia la física a l'època de Newton. En aquest sentit, la diferència de Kantor és que dóna èmfasi en els conceptes bàsics i en els metasisemes i fa una sèrie de consideracions prèvies dels fets que diuen el que és rellevant i per què ho és. En canvi, Skinner era, d'entrenament, fi-

siòleg i va tenir molts dels avantatges i desavantatges de la biologia de la seva època, però mai no va posseir una concepció general del que era la ciència, sinó que la construïa a mesura que obtenia troballes significatives. Kantor diu que si ell i Skinner s'haguessin unit, la psicologia hauria avançat molt més. Es refereix que ell no és un experimentador, no té cap tipus d'experiència en la recerca de dades i, contràriament, Skinner perdia de vista un marc general de visió del problema. Kantor va portar Skinner a Indiana i li va proposar treballar amb ell, però Skinner sempre ha estat molt independent.

Bijou diu molt bé que Skinner va ser un gran investigador i Kantor el filòsof. El que no tenim en psicologia és el tipus intermedi entre el qui contínuament genera les dades i el qui té la concepció general.

Si compares el conductisme radical de Skinner amb l'interconductisme de Kantor hi ha punts de contacte, però aviat apareixen les diferències si grates una mica. Kantor diu que de fet Skinner no és un conductista, és un pre-conductista en sentit estricte, ja que considera que segueix el model del condicionament i que bàsicament és un reflexòleg.

(ciència): *—Quin paper ha jugat Skinner en el desenvolupament de l'anàlisi experimental del comportament?*

**E. Ribes:** —L'AEC és una forma metodològica d'afrontar la realitat a partir del conductisme. El que ha passat és que s'ha igualat l'AEC amb el condicionament operant, i aquest és un paradigma lògic molt específic que deriva d'una concepció, d'una filosofia de la ciència i això ha restringit el creixement d'un cos teòric. Històricament pots entendre-ho i per la forma que va sortir podries dir que va ésser una etapa necessària, però això no vol dir que sigui el millor que podem tenir, encara que sense cap mena de dubte sigui superior a altres concepcions de la psicologia.

(ciència): *—Podries ampliar en què ha consistit aquesta restricció teòrica deguda a la concepció reflexològica de Skinner?*

**E. Ribes:** —Skinner és un empirista en el sentit que considera que un conjunt de conceptes derivats d'una operació, tenen un nivell d'abstracció igual a un nivell no operacional i que, consegüentment, i en segon lloc, són iguals des d'un punt de vista teòric... i això és mentida. Això va passar perquè Skinner no volia caure a l'altre costat, és a dir, tenir una sèrie de conceptes que no estiguessin vinculats als fets.

Un exemple del que estic dient és el següent: el condicionament operant presuposa, per definició, a) una resposta repetitiva, en el temps experimental que tu defineixes; b) un esdeveniment que la segueix i que la pot modificar quantitativament, és a dir, que esdevingui més, menys o igual vegades, i c) que les fraccions que manipules són representatives de tota la resta que no manipules. És una suposició parlar, com fa Skinner l'any 30, del "punt natural" de fractura del comportament. En el moment que tens un esdeveniment que no és repetitiu, per definició, no pots aplicar el paradigma. El que va fer Skinner va ser estendre el concepte de reflex a condicions on normalment no s'aplicaria i que eren molt més riques, va traslladar aquí totes les limitacions implícites en el concepte de reflex. I és molt difícil entendre això, perquè quan estàs enredat en tota una forma d'analitzar les coses, encara que arribis a un punt on dius "això cal veure-ho d'una altra manera", totes les teves destreses especials de mirar, d'observar i de teoritzar estan vinculades a la teva història individual i no es trenquen per decret.

El nostre problema és decidir el relleu o no d'unes dades més que construir un nou aparell, molt complicat, molt precís, etc., si prendre més mides, o mides diferents.

Tu pots tenir una capsula i mirar-te-la des d'una teoria de camp o pots tenir una capsula molt complicada i mirar-te-la des

d'una perspectiva de reflex. Llavors, no és l'aparell concret, ni el tipus d'organisme, ni tenir moltes mides simultàniament, ni mides més o menys molars, sinó que l'important és com analitzes teòricament aquestes mides... i això és el més difícil; implica novament fer filosofia de la ciència, pensar com has de mirar allò que cal que miris.

(ciència): *—Llavors, la teoria és prèvia a l'observació?*

**E. Ribes:** —Quan observes, tens una teoria. Quan Skinner diu que hi ha un punt de fractura natural i la teva restricció arriba a un punt on es perd aquesta fractura natural, implica una concepció teòrica i aquesta és la del reflex, en el cas de Skinner.

Allò que hem heretat de l'AEC és un èmfasi en les dades i els fets i el rigor amb què es treballa, però a vegades no saps què fer amb la informació que es genera. S'ha donat èmfasi en el fet de mesurar per mesurar, en el control pel control, com si es pogués deduir-ne coses i, a més, per creure que no tenies una concepció teòrica sobre allò que estàs cercant. Sempre la tens; Skinner mai no la va negar.. Van ésser els skinnerians. Ara tenim, però, suficients fets per a poder endegar una anàlisi sota una perspectiva teòrica, cosa que abans no era possible. Skinner i Kantor no ho van poder fer. El gran defecte de l'AEC té una contrapartida: permetre de fer aquesta revisió des d'un nou punt de vista teòric. Jo crec que la ciència implica dues coses: la definició de l'objecte d'estudi, que és un problema estrictament teòric, perquè la realitat està unificada i en fraccionar-la i establir l'objectiu d'estudi ha de coordinar-se amb els objectes d'altres disciplines, de manera que no siguin excloents, sinó que s'incloguin l'un en l'altre, la qual cosa suposa tenir una jerarquia dins el coneixement. Per altra banda, tens una metodologia d'anàlisi, l'observació, i quan pots controlar-la, l'anomenem experimentació. Experimentar no és res més que provocar les condicions d'obser-

vació.

En aquest sentit, la ciència implica que les regles per a relacionar allò que observes amb allò que dius que observes segueixen una sèrie d'etapes i això és el que no tenim en psicologia. Has de tenir definicions que es derivin del teu objecte teòric però que tinguin relleu respecte a allò que estàs observant.

La crítica que fem a Freud és aquesta, és a dir, que els conceptes que emprava no tenien res a veure amb allò que feia.

El condicionament operant va voler ésser les dues coses: per una banda, el conjunt de condicions que defineixen els processos i el conjunt de categories que defineixen el que has de mirar. Per això va ésser tan criticat. Jo crec que és una influència de l'operacionalisme.

(ciència): *—L'interconductisme sembla haver-se sobreposat —o potser l'ha desplaçat— per damunt la concepció dels conductistes radicals —Watson, Skinner. Podries comentar o precisar quin és l'objectiu d'estudi per a un interconductista?*

**E. Ribes:** —Kantor diu que parlar de conductisme és parlar de ciència en general, ja que tota ciència estudia la interacció entre els esdeveniments. Es podria parlar del *comportament* d'un gas o d'una partícula. També ho fan els químics quan descriuen el *comportament* a nivells moleculars —la conducta de la neurona, per exemple— i quan parlen de la conducta d'adaptació d'una espècie determinada a una ecologia particular.

El comportament implica, d'alguna manera, l'activitat o la interacció d'alguna cosa. La qüestió important —en el cas de la psicologia— és com consideres i com defineixes el comportament.

Si estableixes que tant allò que pots veure com allò que no pots veure formen part del mateix fenomen —perquè pots dir que, en el cas de la física, quan un cos interactua amb un altre *es comporta* i no t'importa allò que veus dins del cos, perquè el que veus és part del comportament de cos—, llavors el problema de la dicotomia entre allò extern i intern deixa de

tenir sentit i aquesta és una de les grans aportacions de Kantor: definir la conducta com interconducta. És a dir, defineix el comportament de manera no organocèntrica; el comportament no és el que l'organisme fa, sinó la interacció de l'organisme amb quelcom més. Llavors l'organisme no té més importància que la d'ésser un *tot*.

La gran diferència amb el conductisme metodològic —de fet, el primer gran conductista metodològic va ésser sant Tomàs...— és que quan defineixes què és la conducta no ho fas de manera organocèntrica. Si defineixes la conducta com allò que passa a dins i fora —conductisme radical—, continua essent una definició organocèntrica; aquest és, a vegades, el problema de Skinner: diu que és tan conductual l'esdeveniment extern com l'esdeveniment privat, però ha de parlar d'esdeveniment privat. En una ciència que considera la interacció no ha d'haver-hi esdeveniments privats. Pots tenir esdeveniments que no pots observar directament, però formen part de l'esdeveniment complet, perquè l'esdeveniment és la interacció. No són petits trossos. Per Kantor, allò que s'anomena esdeveniment privat seria o comportament biològic o pertanyent al camp de la metafísica, i en aquest últim cas no pot ésser pres en consideració.

Al llibre de Watson *El conductisme* hi ha un apèndix de McDougall que és molt clar. Diu: estic d'acord que la conducta és molt important però a part de la conducta hi ha quelcom més i la vàlua de la conducta és ésser l'*indicador*. I continua: jo sóc mentalista i la conducta té utilitat en tant que em permet saber respecte a l'altra cosa. En aquest sentit, Piaget i Freud són conductistes metodològics perquè veuen la conducta organocèntricament, definint-la com a resultat de quelcom no observable directament.

(ciència): *—Llavors estaries d'acord amb allò que diu Watson que el problema està entre els qui parlen que hi ha "quelcom més" i els qui pensen que la psicologia ha de definir el seu objecte sense fer referència o incloure*

*aquell "quelcom"?*

**E. Ribes:** —El que passa és que Watson deixa la porta oberta als qui *pensen*; ell diu que el comportament és l'activitat observable i això vol dir que el separa de l'activitat no observable, sinó no l'adjectivaria. Watson, en voler explicar el pensament l'ha de fer observable i per aconseguir-ho el fa muscular; si no és així no pot donar-li espacialitat. Però si consideres que el pensament no és quelcom que passa dins l'organisme sinó que és un tipus d'organització de la interacció no tens perquè preocupar-te on és. És en la interacció. És com si preguntes on és la gravetat... la gravetat és en la interacció. La gravetat, la defineixes en l'espai i el temps d'interacció, sinó no té sentit. Això que acabo de dir és igualment aplicable als conceptes de pensament, llenguatge, etc.

Si no és així es cau en la "cosificació" i en la recerca d'una ubicació... això és el que fan els conductistes metodològics.

(ciència): *—Podries ampliar, a tall d'exemple, el que suposa enfocar el pensament com a interacció?*

**E. Ribes:** —Normalment, quan veus el problema dels processos tradicionalment no observables, com el pensament, l'organització de conceptes, la imaginació i la mateixa percepció, que se suposa que són processos que són intrínsecs al subjecte i que són interns i privats i ningú mai no hi té accés, el problema, dic, és que es pensa en termes dels indicadors —és la mateixa concepció organocèntrica del comportament. És veu el producte terminal en termes del comportament que l'individu diu que fa referència a alguna cosa que ha fet; per exemple, jo puc dir que ací hi ha quatre objectes, si jo no dic que hi ha quatre objectes, vosaltres no sabeu que jo estic fent una operació numèrica, però se suposa que el comportament verbal de dir que hi ha quatre objectes és la part terminal, cosa que vol dir que hi ha quelcom al mig que no veus i que està produint aquest indicador ter-

minal i el fet que diguis que ho has fet és una mena de corroboració pública d'un esdeveniment.

El problema és considerar, llavors, que hi ha respostes verbals, les quals pel fet d'ésser verbals tenen el mateix *status* i que funcionalment tenen sempre la mateixa relació directa amb els objectes de l'ambient. Si hi ha quelcom addicional en la morfologia de la resposta has de suposar que hi ha quelcom al mig que ho fa diferent i això que hi ha al mig és el procés que se suposa que és l'estat causant. Però si consideressis que independentment de la morfologia de la resposta observable allò que hi ha és que diferents morfologies poden tenir funcions diferents i que allò que has d'analitzar és la forma particular com aqueta morfologia entra en contacte amb els objectes, i d'això en diguessis pensar, no hauries de posar res a dins. Perquè ningú no pensa si no hi ha res a fora.

Un exemple molt característic d'això és la psicologia tradicional de la motivació. Et diuen el següent —i tot això és un problema de concepció lineal—: si jo tinc un E<sub>1</sub> que produeix la resposta 1 i presento l'estímul E<sub>2</sub>, un altre cop i em dona la resposta 2, ha d'haver-hi alguna cosa al mig que expliqui la diferència de resposta. El que oblidava la gent és allò que passa entre la resposta i l'entorn. Cal mirar la relació cap a fora, no cap a dins. Suposes que passa alguna cosa perquè no veus la variable i això ho cosifiques, ho fas objecte i ho fiques dins. Allò que és un tipus d'interacció ho tornes una cosa i per això és interessant el punt de vista de Kantor, perquè la qüestió és pensar i no el pensament.

Si parles de pensament, estàs enraonant d'una cosa que té una entitat objectiva independent. Si enraones de pensar, estàs parlant d'una forma particular d'interacció i el que caldria definir és què entenem per pensar, en quines condicions d'interacció enraonem de pensar. Si identifiques pensar amb qualsevol tipus d'interacció que està mediatitzada llavors no hi ha cap tipus de problema en enraonar de pensar. Fins i tot si penses en els símbols

i constructes matemàtics, per un costat, com a estímuls socials que tenen primer una característica física, a, b, c, que estan adquirits socialment, que tenen al mateix temps una propietat funcional per convenció donada pel grup i que pots construir aquests constructes mitjançant el teu propi comportament, això no té res de misteriós, és objectiu. El que és misteriós és si has de buscar on és la "a", a dins?... Però si penses en el constructe com quelcom que és sempre fora, que és fora socialment i mitjançant el teu comportament, no hi ha cap problema, pots enraonar de pensar. Pots enraonar de construir i de mediatitzar constructes. No pensar que el constructe mediatitza, sinó que el constructe és mediatitzat.

(ciència): —*Psicologia cognoscitiva, psicofisiologia, psicologia de la Gestalt i psicoanàlisi. Tenen diferents objectes d'estudi?*

**E. Ribes:** —De fet, totes les orientacions de les quals enraoneu són concepcions organocèntriques. En aquest sentit, l'objecte d'estudi no és el mateix. El mateix Skinner del 38 defineix la conducta organocèntricament com moviments en l'espai i té limitacions tan clares que, quan tracta de definir el llenguatge en funció d'això, ell mateix renuncia explícitament a fer-ho i llavors enraona del llenguatge com un episodi, és a dir, com una interacció. El llenguatge no és enlloc més que en la interacció. No es podia extrapolar un paradigma d'una concepció fisiologista a un nivell que no es dona... El problema de Chomsky és que no va entendre Skinner i el que era el conductisme, perquè podia haver fet una crítica conductista a Skinner si hagués estat intel·ligent.

(ciència): —*Llavors, què passa amb els conductistes que comencen a parlar de cognició, com Mahoney i Kanfer, per dir algun nom?*

**E. Ribes:** —Jo crec que són una conseqüència d'una manca de precisió de l'objecte d'estudi de la psicologia. Si enraones com Kunt d'èpoques pre-

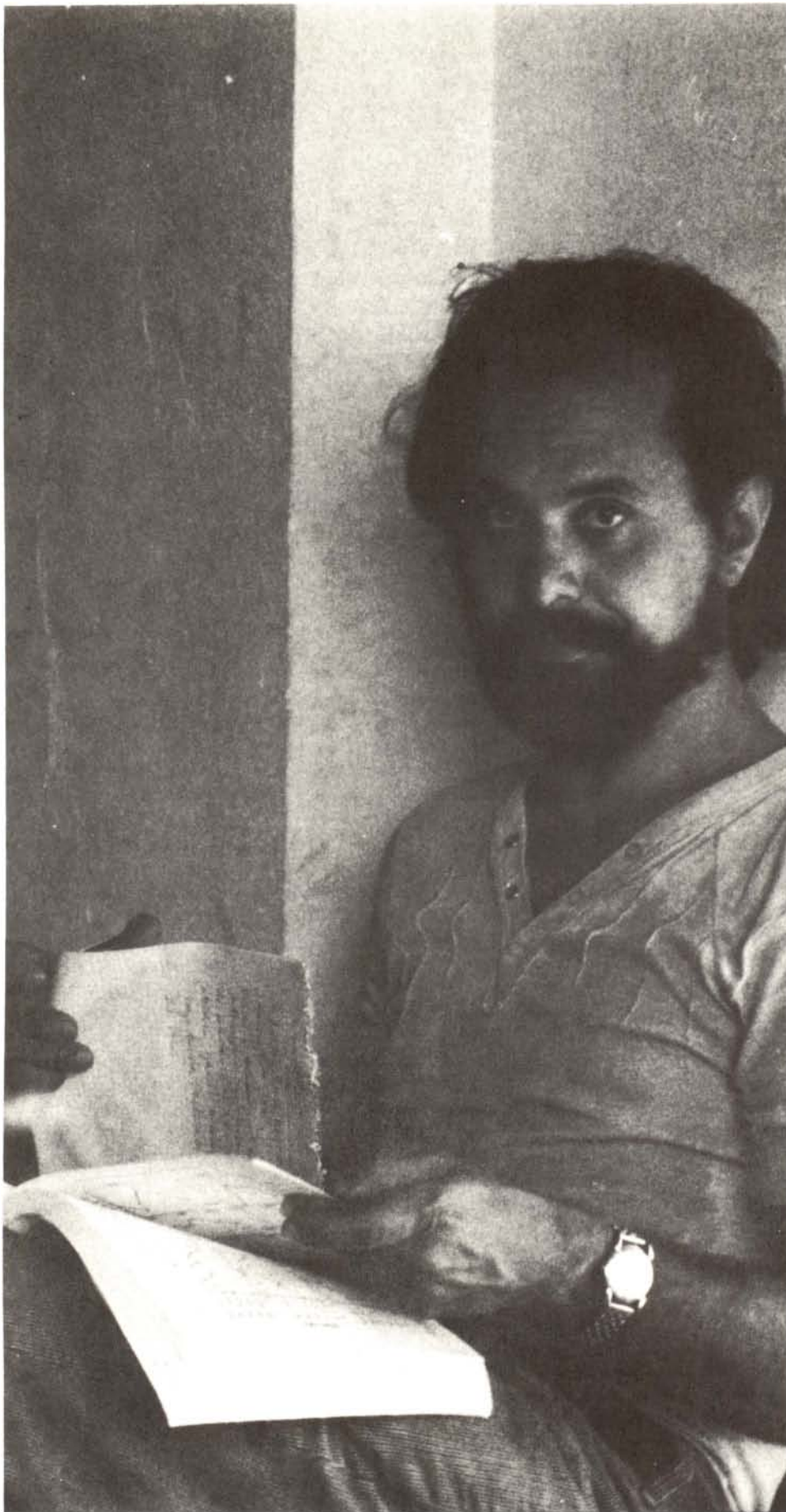
paradigmàtiques, jo crec que la psicologia encara està en una època pre-paradigmàtica. Pre-paradigmàtica des del punt de vista normatiu, ara bé, des del punt de vista conceptual, tenim Kantor, però el seu treball no ha estat integrat al nivell del treball quotidià. Jo crec que és molt important definir correctament l'objecte d'estudi perquè en el moment que ho fas molts problemes deixen d'ésser-ho. Per això és interessant el punt de vista que té Kantor; moltes coses no te les preguntes perquè no té sentit fer-ho.

(ciència): —*Una de les crítiques més fortes que es fa al conductisme és l'èmfasi que dona a la similitud entre el comportament animal i l'humà, mentre que altres concepcions més aviat hi han marcat les diferències.*

**E. Ribes:** —Tenen raó en el sentit que no pots explicar el comportament humà en termes amb els quals expliques el comportament animal. El que passa és que tenen una confusió. Ells no distingeixen entre anàlisi de procés quantitatiu i qualitatiu (crec que Skinner tampoc...). Per un costat, la ciència sempre tendeix a fer una anàlisi de procés en la recerca d'alguna cosa comuna a tot; és a dir, als processos que poden ésser biològicament o físicament definibles, i aquests són comuns a l'animal i l'home.

També passa que hi ha una anàlisi de processos qualitius que fan referència no a allò que és comú, sinó a allò que és diferent. La ciència busca al mateix temps allò que és comú i allò que és diferent. Els físics, la primera cosa que van fer va ésser classificar els estats de la matèria i van dir: tot és matèria, però hi ha això que és molt diferent d'allò altre i no pots explicar l'un en termes de l'altre, però sí analitzar quantitativament la transició de l'un a l'altre. Els biòlegs i els químics han fet el mateix.

Llavors, tots els mentalistes han fet referència a la diferència de processos qualitius, mentre que Skinner ho ha fet a la unitat de processos quantitius i el que passa és que cal tenir les dues coses. Per altra banda, els qui han criticat això a Skinner tenen un tipus de llenguatge que



no els permet atacar el problema. Només el poden assenyalar, ja que cauen en analogies de tipus formalistes o mecanicistes com les de Piaget, Freud o els cibernètics. Tracten d'explicar-les isomòrficament i aleshores el nivell d'explicació que s'aconsegueix és, per definició, sempre inferior al fenomen.

El que cal fer és establir criteris per a separar les diferents formes d'organitza-

ció de la conducta.

Tota aquesta gent que dins d'una perspectiva d'anàlisi experimental dóna èmfasi a les característiques morfològiques i funcionals, però vinculades a l'organisme, jo crec que són biòlegs. Encara que facin referència a la interacció i treballin amb una caixa de Skinner, se la miren com a biòlegs, no com a psicòlegs. Un sociòleg pot mirar-se una caixa de Skinner i fer sociologia. El més impor-

tant no és l'aparell, sinó allò que es mira i com es mira.

(ciència): —Aleshores, en lloc d'afirmar que hi ha un "salt" entre el nivell humà i l'animal, fóra preferible parlar de diferents nivells d'organització de les coses vivents?

E. Ribes: —S'entraona de la diferència en qualitat com a diferència en l'organització, no diferència d'elements. Els elements són els mateixos. Si veus la matèria viva i la compares amb la inorgànica, són químicament els mateixos elements; el que varia és la forma com estan organitzats i com funcionen.

El mateix passa pel que fa a la psicologia respecte a la biologia. Tot és biològic, no hi ha res que no sigui biològic funcionant com element bàsic, però d'alguna manera el fet psicològic, a causa de l'organització que té, ho fa diferent del biològic i del social. No trobaràs res que no sigui psicològic, biològic i físic, no, el que passa és que està organitzat d'una manera diferent que et dóna la diferència en qualitat. No és que hi hagi nivells diferents, sinó que hi ha nivells d'estructuració diferents.

Aleshores, que l'home no sigui reduïble a l'animal vol dir que no és reduïble a nivell d'organització, no dels elements.

(ciència): —Com integrar les àrees de la psicologia que s'ocupen de termes com la intel·ligència, la motivació, la memòria, etc.? Un camp teòric, com el que proposes, pot integrar això?

E. Ribes: —Si de fet ho interpretes i ho integres a la manera com ho busques... Tradicionalment, la psicologia ha caigut en el nominalisme, en parlar que s'ocupa de processos com els que has esmentat. Però, si et mires bé allò que anomenes aprenentatge, no és gaire diferent d'allò que anomenes motivació des d'una altra perspectiva. Resulta que els noms responen a punts de vista diferents sobre allò que és l'objecte d'estudi. Allò que la gent aomena "teories de la motivació" no són més que teories de l'aprenentatge, mirat

des d'un altre punt de vista; i el que la gent anomena "teories de la cognició" és el mateix, mirat des d'una altra perspectiva. Llavors no hi ha diferències d'àrees, és el mateix mirat des de diferents perspectives. Pots demostrar que allò que s'anomena memòria està ficat, a nivell de procés, a molts diferents llocs, d'igual manera que allò que la gent diu intel·ligència, motivació, percepció, etc. Aquestes "àrees" són formes de nominalisme que han sorgit d'un tipus de segmentació de l'objecte d'estudi de la psicologia.

(ciència): —Podries desglossar el concepte tradicional de memòria en les funcions establertes?

**E. Ribes:** —Si agafem la memòria, pot tenir una anàlisi purament de funció dimensional de la memòria. La primera cosa hauria d'ésser definir què vols dir quan afirmes que algú té memòria; bàsicament vols dir que, donada la presència d'un estímul que produeix una resposta determinada per història o per les característiques particulars del sistema biològic que estudies, quina és la possibilitat que en repetir-se novament l'estímul es torni a produir la resposta.

Tu pots analitzar la memòria en els termes que diuen els fisiòlegs, per exemple, pots fer disparar la neurona i tornar a enviar el mateix senyal elèctric i veure amb quina rapidesa torna a respondre. És un cas de memòria dimensional. Si vols pots anomenar memòria això i aleshores es pot fer l'anàlisi molecular a nivell neuronal de la memòria. Quan dius memòria a això no vol dir que, quan anomenis la memòria en un altre sentit, estudiis el mateix. Pots enraonar de la memòria d'un ordinador o d'una reacció química però no estudies el mateix. És un problema d'aquest tipus de llenguatge. Si tu en condicionament clàssic poses el condicionament d'empremta, quan trenques l'interval, això també és una forma d'estudiar la memòria, ja que el subjecte respon a un estímul que ja no és present; o quan condicions un animal i el dia se-

güent li tornes a posar l'EC, també estudies memòria. Gairebé sempre la memòria correspon a paràmetres temporals de control de l'estímul que ve abans. Si estudies condicionament operant, és molt similar, ja que el que manipules és l'estímul discriminatiu. Pots, doncs, tenir memòria a nivell dimensional, contextual o suplementari i a un nivell qualitatiu diferent quan el que estudies és que la propietat de mediació d'un esdeveniment substitueix els altres, que és el que fan aquells que fan codificació i descodificació. Clar que codifiques o descodifiques en el sentit que empres uns tipus lingüístics arbitraris convencionals, com a substituïts d'esdeveniments als quals has de respondre, però aquest tipus de memòria no té res a veure amb el que pots mesurar com un procés estrictament dimensional o com els del condicionament clàssic i operant. Enraonar de memòria no té gaire sentit, ja que tens tants tipus de memòria com variants paramètriques a nivells d'organització en què es dona aquest tipus de relació; per tant, no pot haver-hi una teoria de la memòria que ho expliqui tot, ni de la percepció, perquè hi ha la percepció social, que no té res a veure amb la percepció sensorial dels receptors que descarreguen o de la percepció estudiada com una relació psicofísica en una caixa de Skinner. No té res a veure una cosa amb l'altra. Són nivells diferents. Anomenar tot com a percepció és voler posar juntes coses que no hi van, pel problema de l'anàlisi morfològica precisament.

(ciència): —Quin interès té buscar les bases bioquímiques de la memòria?

**E. Ribes:** —Allò que, crec, busquen els fisiòlegs és com funcionen els sistemes reactius que estan involucrats quan recordes i que són condició necessària per a recordar. Però això no vol dir que la memòria estigui ficada a dins, perquè la memòria no és una cosa. És com si diguéssim que la força motriu està ficada en una bugia o en la benzina; és una animalada. Mai no la hi trobaríem; s'anomena

força motriu el fenomen resultant de moltes coses. És clar que si falta una cosa pot no donar-se el procés, però això no vol dir que el procés estigui dins d'aquesta cosa que falta.

*L'assignatura de psicologia experimental teòrica impartida per ex-alumnes i ara col·laboradors d'Emili Ribes, és el nucli central quant a treball de revisió de dades experimentals i quan a l'establiment de les funcions, els casos, les variacions paramètriques i les operacions que són els elements fonamentals del marc teòric que es proposa. Les funcions són els paradigmes bàsics que permeten identificar els tipus d'interacció, qualitativament diferents, dins allò que anomenen conducta. Allò fonamental és el tipus de relació E-R de tal manera que tota la resta d'elements de la interacció estan condicionats a aquella; en la mesura que s'estableix un tipus superior de funció, les anteriors queden incloses en aquesta.*

*Les funcions definides, fins ara, són les següents: funcions d'interacció: a) dimensional; b) contextual, i c) suplementària; i funcions de mediatització: d) selectora; e) substitutiva referencial, i f) substitutiva simbòlica.*

*Aquestes funcions pretenen descriure des dels casos més elementals de conducta —irritabilitat, reflex, etc., que quedarien inclosos en la funció dimensional—, fins a les situacions més complexes d'interacció, que són aquelles mediatitzades pel llenguatge, exclusives de l'home i que impliquen una diferència qualitativa respecte a la interacció d'experiències inferiors —en aquest sentit— i que s'inclourien en les funcions substitutives.*

*La revisió de les dades sorgides de l'anàlisi experimental del comportament s'ha fet des de la perspectiva que dona la definició, pràctica i teòrica, de les diferents funcions de manera que s'ha donat una reelaboració de les classificacions fins ara existents d'aquelles dades, al temps que s'ha apuntat possibles fenòmens a estudiar en base al caràcter heurístic del marc teòric.*

*Es podria resumir el seu treball com l'intent de crear una "taula periòdica psicològica", per tal de poder guiar futures investigacions i sistematitzar la informació existent.*